

Artiklen handler om, at man som kirke imødekommer behovet for særlige demensvenlige gudstjenester, og hvordan en sådan gudstjeneste kan udformes.

Af Camilla Balslev, sognepræst i Vor Frue Kirke, Odense, og diakonal koordinator i Skt. Knuds provsti, og Lars Hedegaard Hagensen, sognepræst i Dalum kirke, Odense.

At få øje på behovet

En del af kirkens opgave er at være kirke for mennesker, som er bosat på plejecentre og som er begrænset i deres mulighed for at komme til gudstjeneste i kirken. En af udfordringerne er, at mange beboere ofte er ramt af demens-sygdomme. Det kommer til udtryk på forskellig vis, men overordnet set stiller det nogle andre krav til gudstjenesten, end vi som præster og organister er vant til at imødekomme i kirken. En spisesal eller et træningslokale, som man kan få stillet til rådighed på et plejehjem, vækker for en dement ikke nogen kirkelig genklang. Derfor kan det opleves udfordrende at holde plejehjemsgudstjenester, for det vi plejer at gøre i kirkerummet (med mange ord, salmer, altergang og opmærksomhed fra menigheden) 'virker ikke'. Der skal noget andet til.

Odenseprovstierne og plejecentrene

Med baggrund i at kirkerummet i sig selv giver en anderledes gudstjenesteoplevelse og kan vække et øjeblik erindring for den demente, besluttede vi at lave et kirkeligt tilbud for plejehjemsbeboere

i kirken. Gennem kontakt til en chefkonsulent i Ældre- og handicapforvaltningen blev ideen formidlet til plejehjemslederne i kommunen og modtaget positivt, så der i dag er et samarbejde med den koordinerende del af »Aktiviteter i egen plejebolig« (AIP) og kirken, hvor vi holder to påske-, to høst- og to julegudstjenester for demensramte. DR optog sidste år den 28. februar 2016 en særlig tilrettelagt gudstjeneste til deres udsendelse i DR-kirken, da temaet for den pågældende kirke var diakoni og demensgudstjeneste, hvor man tager hensyn til en særlig menighed.

» En gudstjeneste med mennesker med demens afviger fra en almindelig søndagsgudstjeneste ved at være langt mere sanselig. «

Hvordan skiller demensgudstjenesten sig ud fra en almindelig gudstjeneste?

En gudstjeneste med mennesker med demens afviger fra en almindelig søndagsgudstjeneste ved at være langt mere sanselig. Der lægges mere vægt på musikken og sanselighed og mindre på ordene, uden at det bliver til en regulær liturgisk gudstjeneste. Det afgørende er rolighed, nærvær, tempoet i musikken, velkendte salmer, de faste led som trosbekendelse, Fadervor og velsignelsen og en prædiken, der ikke er et nedkog af søndagens prædiken, men som er fortællende og billedrig. En måde, demenssygdomme kan komme til udtryk på, er en manglende evne til at forstå sammenhængende og manglende evne til at tale. Ofte vil der være rastløshed, udbrud og afbrydelser undervejs, hvilket man skal være indstillet på og være klar til at inddrage eventuelle afbrydelser i prædikenen. Hver deltager får udleveret noget til at holde i hånden, evt. en lille hjemmesyet pose med lavendel til høst eller nelliker til jul, eller et trækors med runde kanter til påske. Duften og det at sidde med noget mellem hænderne bringer en ro og en sanselighed med sig.

Kirkerummet

Vi låner to kirker, som har et klassisk udseende, og hvor kørestole og rollatorer let kan komme ind. Flytbare stole og bænke er nødvendige, da kørestole fylder meget. Ud af ca. 80 deltagere vil ca. halvdelen have et køretøj med. Selve rummet pyntes op til den højtid, vi fejrer med masser af blomster og farver. Til jul også et gammeldagspyntet juletræ, til høst halmballer og en høstkælling (figur bundet af de sidste neg fra marken og iført nederdel og tørklæde. Ifølge traditionen køres hun ind til gården med det sidste læs, og bonden tager den første dans med hende ved høstfesten, da det ellers medfører dårlig høst næste år), og til påske er der forårgrene med påskeæg. Når menigheden ankommer, er rummet fyldt med musik fra orglet, som først stopper, når gudstjenesten går i gang. Undervejs i gudstjenesten spiller vores faste fløjtenist et stykke musik på tværfløjte, og der skal i kirkerummet være plads til, at hun bevæger sig langsomt rundt blandt menigheden. Musikken i det hele taget berører langt de fleste, fordi den taler et stemningssprog, uanset om man er syg eller ej.

Erfaringer fra demensgudstjenester

En del af samarbejdet med AIP består også i, at vi får tilbagemeldinger fra personalet, der deltager i gudstjenesterne, så vi får deres faglige betragtninger med. Fælles har vi oplevet, hvordan urolige og højrøstede deltagere falder til ro, når de kommer ind i kirkens rum og hører musikken. Vi har oplevet, at demensramte, som er ophørt med at tale, pludselig synger med på en velkendt salme eller

siger højt med på et af de faste led. Hvis postludiet er en velkendt salmemelodi, kan der opstå spontan salmesang og ligeså under musikken fra fløjten de gange, den er flydt over i Solen er så rød, mor. Personalet beretter også om, at den stemning, som gudstjenesten efterlader i kroppen hos deltagerne, viser sig i form af godt humør og nynnen.

Du kan finde god inspiration og læse mere på Fyens Stifts hjemmeside om Demensnetværket.